

potential of the students and undergraduate pupils in the course of preparing for and school Olympics in biology.

Key words: endowments, creativeness, creative activity.

УДК 371.112

О. С. Ковальчук

ТЕХНІКА ТІМБІЛДІНГУ ЯК ЕФЕКТИВНИЙ МЕТОД ПОБУДОВИ КОМАНДИ ТА СТВОРЕННЯ СПРИЯТЛИВОГО ПСИХОЛОГІЧНОГО КЛІМАТУ В СТУДЕНТСЬКІЙ ГРУПІ

У даній статті розглядається сутність поняття «тімбілдинг», що трактується як ефективний метод виховної роботи зі студентами, який передбачає створення сприятливого психологічного клімату в студентській групі. Подається характеристика різних форм організації цієї техніки, аналіз отриманих результатів та перспективи її впровадження у вищій школі.

Ключові слова: тімбілдинг, команда, студентська група, психологічний клімат.

Постановка проблеми. У сучасному світі здатність діяти в команді, поза сумнівом, є однією з найбільш затребуваних особистісних якостей поряд з надійністю, готовністю допомогти, чуйністю, широтою поглядів, терпінням і самоповагою. Ці якості необхідні всім, хто хоче будувати відносини з іншими людьми на основі взаємної поваги, комунікації і співпраці. Проте постає питання: як цього досягнути? Проблема в тому, що наше життя, як правило, пронизане духом суперництва. У школі учнів часто порівнюють між собою, проводять різноманітні конкурси та змагання, що передбачає обов'язкову наявність переможців і переможених. Аналогічний досвід ми спостерігаємо і в університетах.

При цьому всі усвідомлюють, що переможців зазвичай буває набагато менше, ніж тих, хто програв. Завжди є ризик зазнати поразки, і усвідомлення цього породжує невпевненість у собі та різні страхи. У результаті чого переможці і переможені стають більш агресивними, що, безумовно, ускладнює їх відносини з іншими людьми. Суперництво робить людей психологічно закритими, рано чи пізно руйнує внутрішню впевненість у своїх силах, що повинна базуватися на довірі до інших і до себе, на готовності та здатності допомагати і приймати допомогу.

Актуальність цієї проблеми полягає в розробці та втіленні практичних навичок взаємодії в студентській групі і, по можливості, заміні змагального принципу на принцип співробітництва. Розробка ґрунтується на західній техніці тімбілдингу, яка успішно застосовується в багатьох трудових колективах.

Тімбілдинг (від англ. teambuilding – створення команди) – різновид тренінгу, покликаний зробити з групи співробітників злагоджено працюючу команду [2]. Тренінги з тімбілдингу спрямовані на вирішення таких завдань:

- 1) безпосередня побудова команди;
- 2) виявлення лідера;
- 3) згуртування команди;
- 4) зняття психологічного навантаження;
- 5) демонстрування переваги командної роботи;
- 6) удосконалювання спілкування в командах;
- 7) розвиток серед членів команди поваги до кожного, поліпшення здатності приймати обмеження і використовувати сильні сторони кожного учасника.

Ці завдання вирішуються шляхом вправ, які дають можливість навчитися працювати в команді, розвинути позитивне самопізнання, навчитися цінувати свою і чужу індивідуальність – тобто сформувані ті якості, які дозволяють спільно вирішувати різноманітні завдання. Ця техніка покликана допомогти кожному студенту відчувати себе більш упевненим і компетентним під час взаємодії і співпраці з іншими. Зауважимо, що тимбілдінг актуальний як для нещодавно утворених груп, так і для груп, що існують досить тривалий час. Цю техніку можна використовувати для соціально-психологічної адаптації студентів будь-якого курсу.

Метою дослідження є освоєння студентами навичок командної взаємодії і співпраці між собою та викладачами. Завдання, які ми ставимо, – це передусім навчити студентів працювати у команді, розвивати їх самопізнання та вчити цінувати свою і чужу індивідуальність.

На нашу думку, провідними компетентностями в ефективній командній взаємодії є, зокрема, такі: комунікативна, організаційна та вміння працювати в команді.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Як свідчить практика роботи у вищій школі, студенти не мають необхідних навичок командної взаємодії у вирішенні як освітніх, так і позааудиторних питань. На наш погляд, це може бути пов'язано з тим, що в освітніх установах, як правило, не створені оптимальні умови для командної взаємодії студентів в організації виховної роботи. Слід зазначити, що не зважаючи на наявність значної кількості літератури і програм з командоутворення (Р. Белбін, М. Сидоренко, Ф. Левінгссон), відстежується брак праць з даної проблеми, орієнтованих на студентів. У зв'язку з цим нами була розроблена програма для студентів другого курсу, метою якої було освоєння навичок командної взаємодії за короткий відрізок часу в режимі тренінгу.

Виклад основного матеріалу. До методів проведеного дослідження ми включили такі: дискусія, рольові ігри, психогімнастичні вправи, тестування, спрямоване на виявлення динамічних змін соціально-психологічних параметрів командної роботи (опитувальник Р. Белбіна [1]). Склад групи налічував 12 студентів, обох статей. Тривалість – 1,5 години.

У першому блоці завдань студентам було запропоновано виконати такі види діяльності:

- вправа «Платформа» (учасники мали вміститися всією групою на імпровізованій платформі, зробленій з газет, не заступаючи за її краї, і втриматися на ній 5-10 секунд);
- групове обговорення поняття «команда» (спільне виділення основних характеристик, порівняння цього поняття з іншими об'єднаннями людей);
- вправа «Трійка» (студенти розташовуються відповідно до своєї ролі, щоб утворити цифру три і «проїхати» коло, намагаючись не розвалитися в дорозі. Після виконання вправи учасники діляться своїми відчуттями, загальним враженням, поведінкою окремих студентів та особливостями пересування).

Метою цих видів діяльності є знайомство студентів із загальними принципами командної роботи й ефективним спілкуванням у команді, вивчення розподілу командних ролей у групі та побудова ефективного планування спільної діяльності.

Згідно з опрацьованими даними результатів опитувальника Р. Белбіна, спрямованого на визначення характерних рис студентської поведінки в груповій роботі, ми зробили висновок: більшість студентів вважають, що вони здатні працювати в команді, висувати свої ідеї, і, крім того, їм подобається інтенсивна робота. Щодо можливих недоліків групової роботи, то думки були такими: «у мене є слабкість багато говорити самому, поки в групі не з'являться нові ідеї» та «я сильно захоплююся власними ідеями, а тому втрачаю спостережливість за тим, що відбувається в групі». На інші питання стосовно групової роботи студенти відповідали, що вони готові підтримати слухну пропозицію, встановлювати контакти і поза групою. Задоволення від навчання студенти отримують тому, що їм подобається спілкуватися з людьми, які можуть запропонувати щось нове, подобається відчувати власний вплив на становлення хороших взаємин у групі, вони отримують задоволення від можливості реалізовувати свої знання та творчі здібності. На питання «Якою була б ваша поведінка, якби ви раптово отримали тему проекту, який потрібно виконати за обмежений проміжок часу» переважна більшість студентів відповіли, що радше співпрацюватимуть з несимпатичним їм одногрупником, проте який матиме кращі ідеї та знання. Знайшлися також ті, хто готові повністю взяти виконання проекту на себе, якщо товариші не справлятимуться чи будуть якось заважати роботі. Серед проблем, які виникають, коли студенти працюють у групі, були відзначені такі: дуже швидко все набридає, важко почати роботу, якщо чітко не уявляю мети та вимагаю від інших зробити те, чого сам(а) зробити не можу.

Під час дослідження студентам було запропоновано пограти в гру «Зіпсований телефон», проте не за звичними правилами. За умовами гри усі, крім одного студента, мали залишити аудиторію. Тому, хто залишився, була повідомлена певна інформація. Він мав її запам'ятати і якомога точніше передати решті. Інформація, яку почув останній учасник, порівнюється з початковим текстом.

Метою наступного виду діяльності було перевірити згуртованість групи та сприяти зміцненню злагодженості в академічній групі з додаванням елемента змагальності. Учасники розбилися на рівні за розміром групи: 1 – бджоли; 2 – змії; 3 – птаці. Кожна група обрала собі короля. Далі королі виходили з аудиторії і чекали, поки їх покличуть, решта студентів ховали деякі предмети, які королі мали знайти. Бджоли, змії і птахи повинні були допомагати своїм короліям, видаючи певний звук, відповідно: ЖЖ, ШШ і ПППП. Чим ближче король до предмета пошуку, тим голоснішим мав бути звук, і навпаки. Учасники повинні були уважно стежити за тим, наскільки їх король віддалений від своєї мети, та пам'ятати, що вони не мали права нічого говорити. Варто відмітити, що при виконанні цього завдання студенти не проявили особливої згуртованості, а навпаки – намагалися перекричати один одного, таким чином створюючи перешкоди своїм короліям. Далі передбачений етап рефлексії, де учасники мали поділитися своїми враженнями від гри та відповісти на такі питання, які спонукали замислитися кожному над своєю поведінкою: Як почувалися в ролі короля? Чи добре група вам допомагала? Разом ви посилювали або зменшували звук? Як взаємодіяли один з одним бджоли, змії, птахи? Що було найважчим у ролі короля, чи залишився він задоволений своїми підданими?

Останній блок завдань мав на меті перевірити навички, отримані студентами в рамках тренінгу. На заключному етапі студентам було запропоновано виконати групову вправу на взаємодію «Корабельна аварія». Учасники мали уявити, що вони відправилися у навколосвітню подорож на лайнері. Але ось корабель наткнувся на айсберг і почав тонути. У вас 5 хвилин для того, щоб визначитися, що ви візьмете собі в руки за борт. Напишіть список цінних речей, які вам необхідні. Після виконання цього проміжного завдання, умови змінилися: всі покинули борт судна, помістилися в шлюпках. Незабаром виявилось, що судно зазнало аварії біля невеликого незалюдненого острова. Усі зійшли на берег. І у вас почалося нове життя. Вам необхідно домовитися про життя на острові, зокрема, про те: як влаштувати свій побут; хто буде будувати житло; хто з ким буде жити; як організувати харчування, безпеку проживання; хто буде керувати острів'янами; як буде забезпечений правопорядок. Час на виконання цього завдання був обмежений. Далі, традиційно, відбулося обговорення. Де студенти відповіли на такі питання: Які труднощі виникали в роботі? Чи були конфліктні ситуації? Як вирішили конфлікт? Хто був явним лідером? Як і хто розподіляв обов'язки в групі? Якою мірою кожен був готовий прийняти відповідальність за виконання доручення? Чи вдалося укластися у відведений для роботи час? (Що заважало, що допомогло?) Зазначимо, що це завдання студенти виконали швидко і без конфліктів. Обрання лідера не було одностайним, проте значних дебатів його кандидатура не викликала. За нашими спостереженнями, студенти вдало розподілили між собою ролі, таким чином закріпивши певні обов'язки і зробивши відповідальним кожного учасника.

Висновки. Розроблена структура тренінгу виявилася ефективною, динамічною та пізнавальною як для студентів, так і викладачів, завдяки технології, що використовується в бізнес-тренінгах. Вона передбачає суворе узгодження мети і результату, визначення компетентностей, які формуються в процесі організованої діяльності, чітке визначення змісту діяльності та підсумкову рефлексію власної діяльності та діяльності команди в цілому.

Як показало дослідження, основними перевагами тимбилдингу є:

- компактність – захід займає небагато часу і сам процес може бути інтегрованим у процес навчання (проводитися іноземною мовою);
- універсальність – форма заходу прийнятна для будь-якої студентської групи;
- ефективність – захід, за допомогою якого досягається результат, який не буде короткостроковим.

Серед рекомендацій та перспектив поданих досліджень відзначимо такі:

1. Слід підтримувати тенденції формування команди через проведення регулярних тренінгів.
2. Продовжувати тенденції, що позначилися на взаєморозумінні і взаємопідтримці між студентами.
3. Залучати до тренінгів не тільки куратора, а й решту викладацького складу.
4. Відслідковувати як складаються внутрішньокорпоративні відносини студентів.
5. Підтримувати традиції спілкування між студентами та викладачами.

Отримані під час діагностики дані узагальнюються і можуть бути поширеними серед викладачів. На підставі цих даних уточнюються цілі і завдання проведення тренінгів командоутворення. Можливі випадки, коли група не готова до створення команди. Це відбувається, коли в групі запроваджується дух індивідуального суперництва або суперництва між іншими групами на потоці. При цьому подібна система передбачає не змагання, а саме суперництво, тобто виграш одних за рахунок програшу інших, що зумовлює конфлікти як між студентами в окремо взятій академічній групі, так і на всьому потоці.

Список використаної літератури

1. Ваша роль в команді (самооценка по методике М. Р. Белбина) [Електронний ресурс]. – Режим доступа : www.catarsis.ru/public/test.doc.
2. Технология одной команды [Електронний ресурс] – Режим доступа : <http://www.ubo.ru/articles/?cat=123&pub=1560>.

Ольга Ковальчук. Техника тимбилдинга как эффективный метод построения команды и создание благоприятного психологического климата в студенческой группе.

В данной статье рассмотрено понятие тимбилдинга как метода воспитательной работы со студентами. Дана характеристика различных форм

организации этой техники, анализ полученных результатов и перспективы ее внедрения в высшей школе.

Ключевые слова: тимбилдинг, команда, студенческая группа, психологический климат.

Olga Kovalchuk. Team-building technique as an effective method of building a team and creating a favorable psychological climate in the student group.

The article defines the notion of "teambuilding" as the method of educational work with students. It also gives the description of different methods of this technique, analysis of the findings and the prospects of its introduction at higher educational institutions.

Key words: teambuilding, team, student group, psychological climate.

УДК 376.5.:371.385.3

Т. Є. Кушнірова

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ ЮНИХ ОБДАРОВАНИХ У ПРОЦЕСІ НАУКОВО-ДОСЛІДНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті висвітлюються особливості впровадження інноваційних технологій у навчально-виховний процес загальноосвітнього навчального закладу. Розкривається практична спрямованість науково-дослідницьких робіт учнів та їх роль у розвитку творчої особистості. Особлива увага акцентується на значенні сприятливого психологічного клімату та його впливові на ефективність навчальної діяльності.

Ключові слова: обдарованість, творчі здібності, самореалізація, самооцінка, самовизначення.

Постановка проблеми. Сучасна школа – це керування різними видами навчально-пізнавальної діяльності школярів. У широкому розумінні цього слова сьогодні школа в нашому суспільстві – найважливіший фактор гуманізації суспільно-економічних відносин, спрямованих на формування нових життєвих установок особистості.

В умовах демократизації та національного відродження система освіти повинна забезпечити якісно новий рівень загальноосвітньої, професійної, наукової підготовки, усебічний розвиток кожної людини як особистості, що є найвищою цінністю суспільства, так і громадянина, здатного реалізовувати здобуті знання і вміння на практиці. Тобто творчої особистості, яка спроможна здійснити свій безпосередній внесок у процес розбудови і становлення незалежної держави. Починати необхідно вже з початкової школи, адже саме вона має навчити дітей вчитися, прищепити інтерес до знань, прагнення самостійно збагачуватися ними, розвивати, як зазначав видатний педагог В. Сухомлинський, всемогутню радість пізнання. Змінюються пріоритети мети навчання: на першому плані – розвивальна функція, культ активності, самостійності, нестандартної думки. Усе це разом забезпечує розвиток інтелекту кожної дитини.